

Vizija.

Spisal Fr. Strnad.

ed potom, ki mu je lil z mrklega, trudnega čela preko bledih, upadlih lic, so polzele krvave srage . . . —

Njegove oči so gledale žalostno . . . iz njegovih kalnih pogledov je odsevala globoka, nepopisna bol . . .

Bose noge so mu bile razpokane in polne ran. Vsaka njegova stopinja je puščala za sabo krvave sledove . . .

O kak trpin! . . .

Sopel je težko . . . z nekako silo. Vzdihi so se mu trgali globoko doli v prsih nekje. Iz teh vzdihov je odmeval strah pred nečim groznim . . .

Pogledal je milo svoje nasprotnike in jih zaprosil:

„Pustite me živeti! . . . O, samo živeti me pustite! . . .“

A kakor bi se bila vzdignila vihra, je završelo zasmeha, glasnega roganja in zaničevanja!

„Samo živeti, samo živeti me pustite! Nikomur nočem nič žalega! Le dihati naj smem! Božji zrak je za vse! . . .“

„Zate ne, hahaha! . . .“

A tedaj se mu zasvetijo oči, v katerih je že skoro pojemala življenja luč! V nosnici se mu zarežeta dve globoki črti. Nekaj ga prešine. Na izmučenem licu mu zablesti nekaj kakor solnčni žarek. V njegovem obrazu se pojavi nekaj — kakor se zalesketa iskra, ki je že potlevala, a se oživi zopet — samozavest morda . . . pogum . . . samovolja . . . zaupanje v lastno moč! . . . Morda tudi prirojeni nagon do samoohrane! . . . —

Skloni se. Prsi se mu razširijo. Oni, ki so ga tiščali k tlom, odlete na vse strani, kakor bi jih bila pahnila hipoma nevidna moč raz njega . . .

Toda takoj so spet pri njem, še bolj srditi, še bolj razjarjeni! Sto oboroženih rok se dvigne in iznova ga pobijejo na tla . . . —

In iznova je pritekla kri, rdeča, vroča kri . . .

Iz oči mu je izginil ves ogenj in veke nad njimi so se zaprle trudno, kakor bi se nikdar več razklopiti ne hotele . . .

„Umira!“

Njegovi trinogi zaženo veselja krik. Zarajali so in zaplesali okrog njega. Zasramovali so ga in ga zasmehovali. Pljuvali so mu v obraz in suvali ga s težkimi obuvali. Vsak mu hoče pokazati svojo moč. Eni mu stopajo na roke, drugi na noge, nekateri na prsi . . .

„Ha, zdaj vstani, ako moreš!“

Nekdo pa mu stopi celo na glavo ter mu jo tre v kamenita tla . . .

Ah, to je bolelo, bolelo! . . .

On pa je trpel, molčal in mižal, da ne bi videl zmagoslavnih obrazov sovragov . . .

Njegova bol je trepetala v zraku . . . napolnjevala vsemirje . . .

Bilo je nekaj veličastnega v tej veliki boli, v tej grozni muki, v tem strašnem trpljenju . . .

Kdo si, veliki mučenik? Kdo si, da se vsi tako vesele tvojega trpljenja, tvojega umiranja? Kdo si, da se smiliš samo meni? . . .

O pustite ga! Pustite to plemenito glavo! Ne mučite je, ne teptajte je v zemljo! Ah, v tej glavi se krešejo nebeške iskre, v tej glavi se porajajo blažene misli . . . neizmerno je bogastvo teh misli!

Sveta vam bodi ta glava in ne teptajte je! . . .

Oj, pustite jo, pustite! . . .

Naj pristopim, da obrišem kri in prah s tega obraza! . . .

Častitljiva je ta glava, tako lepa in mila je, meni tako draga! —

In zopet je izpregledal . . .

In zopet se mu je pojavil odpor v užaljenih prsih . . .

„Kdo vam daje pravico? . . .“

Zopet je pokazal, da hoče . . .

Ah, hoteti in ne moči — kaka muka! Suženjstvo, tiranstvo — o če bi vaju ne bilo! Če bi ne izsesavali krvi, če bi ne ugonabljali duha, če bi vladala vsepovsod tista nebeška prostost, o kateri sanja milijonov src . . . če bi bila sama — sama ljubezen! . . .

Tebe se spominjam, veliki Nazaren! Da, Bog si bil! Samo Bog je zmožen tolike ljubezni! Ali moral si umreti! Kajti človek, rojen iz krvi, hlepi po krvi! Moral si preliti kri, da so se nasitili krvoloki. Umreti si moral, ker si ljubil, ker si oznanjal prostost, zahteval enakost, umreti si moral, ker si bil sama dobrot! . . .

In glej, tudi ta umira, ker je bil blag in dober . . . A živel bi še rad! Živel bi rad, ker misli, da ima pravico do življenja! . . . Toda ne dado mu . . .

„Ha, ti se še vedno upiraš? Kaka predrznost — živeti hoče! Kaka žalitev, kak zločin — živeti hoče kakor mi! Nam hoče biti

enak! Glejte, dviga se! Sem, nadenj! Premalo nas je še, pridite še vi drugi! Nadenj . . . nadenj! . . .“

Ah, kako so ga bili zopet, kako so onéčaščali njegovo lepo, lepo in mislivo glavo! . . .

In kri je tekla, tekla curkoma!

* * *

Mimo pride vrsta dostojanstvenikov. Ponosna je njih hoja, svečanosten njih obraz. Zavedajo se svoje moči. Njih beseda je veljavna. Rešili bi ga lahko, ako bi hoteli . . .

Vanje se upro zaupljivo njegove oči . . .

„Čuvarji pravice, ah, kaka sreča, da prihajate! O, glejte, kaka krivica! Vedno sem izpolnjeval svoje dolžnosti, ničesar nisem zakrivil in ničesar ne zahtevam, kar bi mi ne šlo po božjih in človeških pravicah . . . Ponižen sem bil in pokoren vsekdar . . .“

„Da, ponižen si bil in pokoren! . . .“

Smehljaje so šli mimo njega. Nikomur se ni zasmilil — nihče ga ni pomiloval . . . Njegova ponižnost, njegova vdanost jim je bila v zasmeh! . . . In nov krik završi . . . Veselje se je zrcalilo na obrazih njegovih nasprotnikov . . . Še z večjo samozavestjo so planili nanj . . .

„Po njem, po njem! . . .“

A tedaj se pripelje mimo voz. Pred vozom rezgeta šestero snežnobelih konj. Zlata je njih oprava in obložena z biseri. Griva jim vihra in mogočno se vzpenjajo, kakor bi se zavedali, koga vozijo. Krik potihne za hip in oči vseh se obrnejo proti njemu, ki sedi v vozu. Ramena mu odeva bager in krona, svetla kakor luč, se žari na njegovi glavi. Proti njemu obrne svoj mrkli, svoj umirajoči pogled tudi on. Obraz se mu zjasni, kakor bi bilo upanje prešinilo njegov život. S slabim, a v srce segajočim glasom zaprosi:

„O ti, čigar milost je zajamčena milijonom, usmili se me! Vdan sem ti bil in neomajno sem stal ob tvoji zastavi, ko je pojemala zvestoba teh, ki so pijani zdaj tvoje dobrote. Svojo kri sem prelival zate in nisem se bal smrti, ko se je bilo treba boriti za tvojega prestola moč in veljavo. Življenje sem bil voljan žrtvovati zate, o daj mi živeti v zahvalo! Nobenega plačila nočem, samo živim naj, živim še dalje — zate!“

Toda še tesneje se zgrnejo okrog njega razdivjane množice. Njegov glas je zamrl v divjem kriku, kakor zamre jek sredi gozdnega šuma, potopil se v valovju glasov, kakor se potopi kaplja dežja v valovju širnega morja . . .

„Zločinec je in hudodelec! Umakniti se ni hotel, ko je nam nedostajalo prostora! Neolikanec je in barbar, a hotel je biti nam enak! Zaslužil je smrt! Križaj ga, križaj ga!“

„O usmili se! Ne daj prelivati nedolžne krvi! O dovoli, da živim!“

A glasneje in glasneje se razlega:

„Zaslužil je smrt, ker je hotel biti nam enak! Bodi pravičen, naš dobri gospodar! Daj vsakemu po njegovem zasluženju: življenje nam, smrt njemu! Križaj ga!“

— — — — —
In naložili so mu težko breme in gnali ga v sramotno smrt!...

* * *

Na strmem, krvavem potu ga je srečal marsikdo. A nikomur se ni smilil! Nihče ni pristopil ter mu otrl potu raz izmučeno, od krvavih srag razorano lice.

Ah, kje ste, kje ste — usmiljene jeruzalemske žene? . . . Ni jih! . . . Nikogar ni, čigar pomilovalen pogled bi lil krepila v njegovo potrto dušo . . .

„Umreti moraš!“ se razlega. „Umreti moraš!“ mu doni od vseh strani na uho.

A on nemara upa še vedno. Kakor pričakujoč povzdigne svoje oči . . .

Glej, krdelo mladeničev in deklet mu hiti nasproti . . . Tako podobni so mu! . . .

„Moji otroci!“ vzdihne. Ločili so ga bili od njih, a zdaj prihajajo . . . —

Nova moč mu prešine onemogle ude. Še enkrat se vzpne pokoncu. Solze ginjenosti mu zalijejo oči . . .

„O sem, sem, otroci moji! Sem k meni, da vas objamem, da vas poljubim! . . . He, vi se ne ganete? Vi čakate? Ali ne vidite, kdo sem? Ali me ne poznate? Urno, urno! O pridite in pomagajte!...“

Zaman! . . .

Poznajo ga, a s povešenim pogledom gredo mimo njega. Sramujejo se ga, zatajujejo ga! . . .

„Izdajalci! O hujši od izdajalcev!“

Nova ploha udarcev se je usula nanj. Kak zasmeh, kako roganje! Toda to ga ni bolelo — bolela ga je nehvaležnost in izdajstvo lastnih otrok!

A še enkrat mu ožive oči, še enkrat se razlije toplota po njegovih oledenelih udih . . .

Roj mladih bitij priraja v veseli igri v njegovo obližje . . . dečki in deklice. — Veseli, zdravi obrazi, kakor obdahnjeni od svetle zarje . . . iskre, žareče oči . . . zvonek, srebrn smeh! . . . — Njegovi najmlajši, njegovi najdražji! Ah, vsaj ta nedolžna srca ga bodo še ljubila! . . .

„Sem na prsi moje — sem . . . k meni, moji ljubljenci, dragci moji! O sem, sem, na moje ranjene prsi!“

A le-ti strme samo! Ne poznajo ga, ne razumejo ga, tuja jim je njegova govorica . . .

„Sem k meni, sem k meni! Ali čujete?“

A njih oči se čudijo, kakor bi hotele reči:

„Kaj to govori? Kaj misli? Kdo je?“

Njemu pa se utrne po bledem licu zadnja solza, ki so jo hranile še njegove izsušene oči . . . Zaječal je, kakor bi bil zdaj šele začutil smrtonosni udarec . . .

„Ah, to ste storili iz njih? O satansko delo! Prokletstvo, prokletstvo nad vas in vaše otroke!“

Omahnil je in se zgrudil pod težkim bremenom! Njegovi nasprotniki pa so se mu še bolj krohotali, še bolj so ga bili in še bolj so mu potiskali v glavo trnjevenec. Nove srage krvi so privrele na dan. A on ni čutil več telesne bolečine. Samo v duši ga je skelelo . . .

Zdaj je vedel, da mora umreti, vedel, da ni zanj nobene rešitve več. In želel si je umreti — da bi pozabil grozno sramoto! . . .

* * *

Golgata — — —

Križ velikanski kipi v nebo, a na križu je razpeto njegovo plemenito telo . . .

Pribili so ga na sramotni les in zdaj visi med nebom in zemljo — plačilo za njegovo ponižnost, njegovo vdanost, njegovo zvestobo in pokornost! . . .

Moči mu ginejo, le v redkih vzdihih se mu dvigajo še prsi . . .

„Žeja me!“

Ah, kolika bolest, da je izsilila to priznanje iz njegovih sicer tako ponosnih ust!

Ali nikogar ni, da bi namočil gobo v jesih in vodo ter mu ohladil pekoče ustnice . . .

Trpi in umira . . . Še en vzdih in konec je njegovega poniževanja, konec njegove sramote . . .

Na mrtvaškobledem licu mu trepeta še solza, ki se mu je bila utrnila, ko je videl stati svoje najmlajše, svoje najdražje pred seboj, pa ga niso poznali, niso umeli . . . Ni mu bila zdrknila nizdolu, obtičala je kot znak njegove neminljive žalosti na njegovem obrazu. In zdaj je blestela kakor dragocen biser, blestela kot odsev one luči, ki je prej tako milo sijala iz njegovega dobrohotnega očesa...

* * *

Nebotičen križ! . . .

Okroginokrog molk in mrtvaška tišina . . . Kakor bi bilo izginilo življenje s površja zemlje! Vse tiho . . . Čuti je le curljanje krvi po stebru nizdolu . . . —

O kako si lep v svojem velikem mučeništvu! . . .

Kdo si, kdo, ti mogočni mrtvec?

Kdo si, da te nihče ne pomiluje?

Kdo si, da se smiliš samo meni?

Glej, znamenje nad njegovo glavo!

Dve črki samo: N. S.

Ali nisem že videl tega znamenja nekje?

Kakor bi imel zarežani ti začetnici globoko v svoje srce, tako se mi zdi!

Kdo si, veliki mrtvec, kdo? . . . O bodi že kdorkoli! Po krivici si trpel, po nedolžnem si umrl! A nihče, nihče te ne pomiluje! Pomilujem te samo jaz, jaz edini, ki sem reven in ubog! . . .

O ti jasno, sinje nebo! Niti ti, ki si se bilo stemnilo nekoč ob smrti nedolžnega, niti ti ne pokažeš svoje nejevolje! O zagрни se v žalost, zagрни se v temo! Pozovi vkup svoje najbolj grozne oblake! Nagrmadi jih nad glavami krivičnikov! Posezi po blisk in strelo! Dvigni ognjeni bič in vihti ga! Rohni in grmi! Pretresi zemljo, da se odpro grobi, da vstanejo mrtvi! Med njimi išči pravičnikov, ker jih med živimi ni! Zagrinjalo, stkano iz strupenih nitk zelene zavisti in krvavega sovraštva, ki loči človeka od človeka, brata od brata, narod od naroda, naj se pretrga od zgoraj do doli in zavlada naj že ona velika ljubezen, ki se obeta stoletja in stoletja, pa je ni! . . .

O ti jasno, sinje nebo, ti se samo smehljaš, kakor bi te vse to ne brigalo nič! Mirno gledaš nizdolu in zemlja, ki jo namaka po nedolžnem prelita kri, se ne gane . . . —

Hladna je zemlja, a ti nebeško solnce si tako vroče! . . . Toda tudi ti si brezčutno! Neprenehoma gledaš smrt, neprenehoma vidiš krivico, nasilstvo in zločin, a ti ne kreneš s svojega tira! . . . S potratno radodarnostjo siplješ svoje dobrodejne žarke na tiste, ki

bi zaslužili, da jih ugonobi dušljivo žveplo izpod neba!... Potoke krvi zreš, a ti se sučeš veselo črez neba jasno plan, kakor bi ne bilo nič žalosti, nič trpljenja . . . Smehljaje še nagiblješ in veselo hitiš gledat onostransko — gorje! . . .

In zdaj noč . . .

Noč, tako lepa, tako krasna, kakor nemara tvoj nekdanji sen, veliki mučenik! . . .

O zakaj si baš nocoj si nadela ves svoj čarobni nakit, ti bajna noč! Kje imaš svoje groze, kje svoje strahove, temna noč? Zakaj ne navdaš s trepetom tega zlobnega sveta? Ali ne vidiš smrti, ne vidiš moritve, ne vidiš krvi? Toliko svetlih, jasnočistih oči imaš, in ti ne vidiš! Toliko oči in ti ne potočiš ni ene solze!

O ti neusmiljena noč! —

Vse mirno in tiho! . . . —

Nič se ne gane . . . mirno, tiho kakor v grobu! . . .

Samo curljanje krvi se čuje . . .

In zvenenje harp! . . . — —

Odkod ti tožni zvoki — te pretresljive žalostinke? Ihtenje mar nevidnih duhov? . . . Usmiljenje, ki prihaja od zgoraj, iz nebeških planjav? Usmiljenje in ljubezen? . . . — —

Nič, nič! —

Samo zvenenje atomov, ki drhtijo in trepečejo ob vzdihih moje temne žalosti! . . . — —

Usmiljenja ni — ljubezni ni — pravice ni . . . —

* * *

In potem so ga položili v grob . . .

In gomila, ki je krila njegovo telo, je bila velika . . . Segala je črez cele dežele . . .

V nedeljo zjutraj pa sem prišel gledat navsezgodaj h gomili...

A on ni bil vstal! Težko je počivala mokra prst na njegovem truplu . . .

In vedel sem, da ne vstane nikdar, in moja žalost je bila velika . . .

Napis pa, ki je visel prej velikemu mrtvecu nad glavo, je dičil zdaj grob njegov . . .

Samo dve črki: N. S.

A zdaj sem ju razumel, zdaj sem vedel njiju pomen . . . zdaj sem vedel, kdo je veliki mrtvec . . . vedel, da sem ž njim tudi jaz sam umrl! — — —